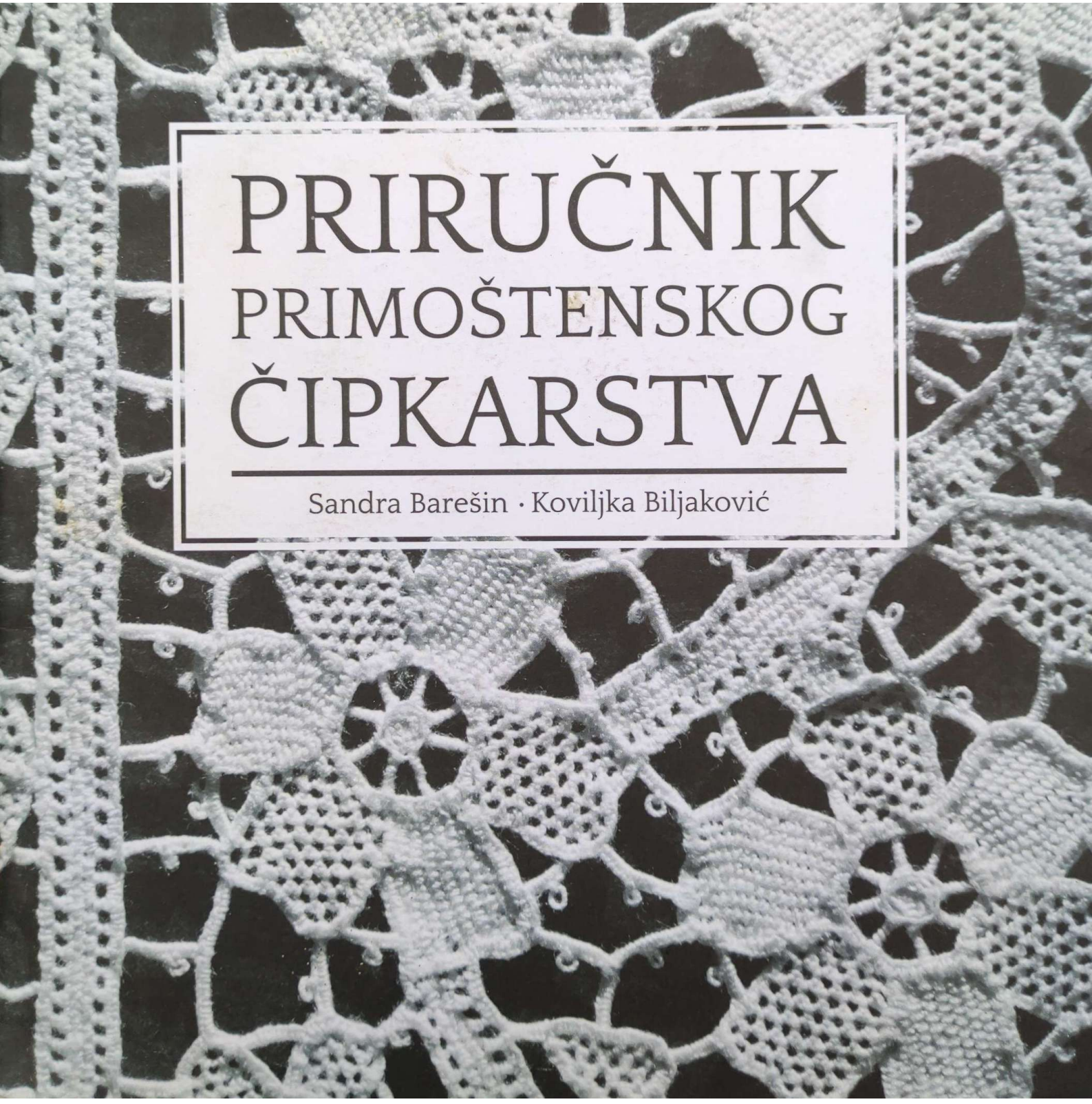

PRIRUČNIK PRIMOŠTENSKOG ČIPKARSTVA

Sandra Barešin · Koviljka Biljaković

Priručnik primoštenskog čipkarstva

PRIRUČNIK PRIMOŠTENSKOG ČIPKARSTVA

Sandra Barešin
Koviljka Biljaković

Primošten i Šibenik, 2016.

Sunakladnici
Udruga primoštenskih čipkarica Pekljica
Muzej grada Šibenika

Za sunakladnike
Maja Janković
Gojko Lambaša

Priručnik je izdan uz potporu Ministarstva kulture RH

Autorica teksta
Sandra Barešin

Autorica ilustracija
Koviljka Biljaković

Fotografije
Sandra Barešin
Muzej grada Šibenika

Grafička priprema
Duška Radečić

Tisak
Print centar, Šibenik

ISBN 978-953-58872-0-1
ISBN 978-953-6844-45-6

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000924047.

Tiskano u Hrvatskoj 2016.

RIJEČ SUNAKLADNIKA

Čipka se u primoštenskom kraju izrađuje već stoljećima. Izrađuje se i danas. Čarobna je po svojoj jednostavnosti i ljepoti. Obična igla i konac dostatni su da se stvori raskoš bilo floralnih ili geometrijskih umjetničkih djela. Nakon postavljanja uzorka na tvrđi papir (podlaganje) i učvršćivanja na *kušinić*, vješte ruke čipkarice izrađuju čipku koristeći samo četiri boda, što se čini nevjerojatnim obzirom na bogatstvo konačnog uratka. Na tankim nitima podloge jedan za drugim nižu se *grahići,* poput mjehurića pjene izrastaju u grozdove, listiće, latice, trokute, krugove... Učvršćuju se *puntakapom* i njime povezuju u mrežastu cjelinu čipke koja oduševljava svojom prozračnošću i nježnošću.

Udruga primoštenskih čipkarica „Pekljica" radi na očuvanju i obnovi tradicije šivanja čipke. Od 2012. godine grupa čipkarica trudi se savladati umijeće formiranja savršenog *grahića, puntokape, gustog boda, pauka i pekljice.* Uz ovaj zadatak, cilj „Pekljice" je promicanje primoštenske čipke, čemu svjedoči i izdavanje ove knjige. Nadamo se da će jasnoća njenog teksta kao i crteži i fotografije koje ilustriraju postupak izrade primoštenske čipke potaknuti zaljubljenike u tradiciju da se okušaju u ovoj veličanstvenoj vještini.

Maja Janković,
predsjednica udruge primoštenskih čipkarica „Pekljica"

Uz izložbu na kojoj predstavljamo ovaj priručnik dvije su osobite zanimljivosti. Ponajprije, ovo je prva naklada Muzeja Grada Šibenika priručničke vrste. Objavljujemo je zajedno s udrugom primoštenskih čipkarica "Pekljica", koja je za ovu svrhu sredstva osigurala na redovitom godišnjem natječaju za potrebe u kulturi Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Ta se poticajna okolnost preklapa s drugom, još neiskušanom situacijom. Po prvi put izložbu i sastavljanje priručnika vodi kustosica koja je muzejsko zvanje kod nas stekla nakon godine dana pripravništva bez kasnijeg muzejskog zapošljavanja. Takvi novi vjetrovi u našu su dvoranu za povremena izlaganja donijeli ne samo najvrjedniju tehniku šivanja, već i ovako poticajno križanje stručnosti s aktivizmom civilnog društva.

Šibenik je pravo mjesto dosad najvećeg izlaganja primoštenske čipke, uključivo s djelima nastalima na obnovljenom tečaju čiji je ovo priručnik. Naša vrijedna suradnica Koviljka Biljaković, također i članica "Pekljice" i simbolični rogoznički odvjetak ove rukotvorne tradicije starog poluotoka Bosiljine, iscrtala je zoran likovni naputak. Budući kako je primoštenska čipka nastala u međuigri gradskih narudžbi Šibenčanki i vrijednih ruku Primoštenki, obradovani smo dočekati je nazad u njenom gradskom domu u kojem joj birane dosege pred njene nove tečaje i priručnik čuvamo već desetljećima.

Gojko Lambaša,
ravnatelj Muzeja Grada Šibenika

UKRATKO O ČIPKI

Osnovna definicija čipke glasi: „samostalni, šupljikavi, ručni rad od lanenih, pamučnih, svilenih, agavinih, srebrenih i zlatnih niti." Dvije osnovne tehnike izrade čipke su šivanje iglom (čipka na iglu) i preplitanje niti pomoću batića (čipka na batiće), koje svoje ishodište nalaze u elementarnim tekstilnim vještinama: vezu i prepletenom uzlanju niti, tehnici koju danas najčešće nazivamo francuski *macramé*. Među čipkaste tvorbe ubrajaju se još i mrežaste (filet), pletene (na dvije igle), kukičane i strojno izrađene čipke no, prema starini, načinu izrade, kvaliteti i umjetničkom dosegu, svakako se izdvajaju čipka na iglu i čipka na batiće (Eckhel 2012:7).

Danas u Hrvatskoj postoje tri glavna centra izrade čipke. To su Lepoglava u Hrvatskom zagorju sa čipkom na batiće, a na Jadranu grad Pag sa čipkom na iglu i grad Hvar sa čipkom od agave. No, svakako treba spomenuti i aktivnosti o čipkarstvu koje se posljednjih desetljeća pokreću u pojedinim mjestima gdje je u prošlosti vještina izrade čipke također bila dio svakodnevnog života, kao što su Sveta Marija u Međimurju (čipka na batiće), sela Brodskog posavlja u Slavoniji (sunčana čipka) te Primošten na Jadranu (čipka na iglu) (ibid:39).

Posljednje - primoštenska čipka na iglu – tema je mog istraživanja. Iako ne pripadam domicilnom stanovništvu primoštenskog-rogozničkog kraja (Primoštenu i Rogoznici u Šibensko– kninskoj te Marini u Splitsko–dalmatinskoj županiji), svejedno sam ju odlučila pomnije proučiti, iz tri razloga; prvi je tekstilno rukotvorstvo kao polje znanstvenih interesa, drugi je činjenica da literature o primoštenskom čipkarstvu nema toliko mnogo koliko sam očekivala. Treći razlog je rodne naravi. Iako često pričamo o stereotipima kao nečem, nerijetko, negativnom, u ovom slučaju je poslužilo svrsi. Naime, baka mi je često pričala o svojim rukotvorinama, a i sama sam mogla svjedočiti izradi istih odrastajući uz nju. I dan danas mi priča kako je uživala u kukičanju i šivanju. A ja sam još kao djevojčica promatrala i upijala svaku njezinu riječ i svaki njezin potez kukicom ili iglom. No, baka nije Primoštenka, a moj interes za primoštensko čipkarstvo je započeo kada me mentor na Etnografskom odjelu Muzeja grada Šibenika, Jadran Kale, prvi put uputio u Primošten sa čipkaricama (Primoštenkama se u šivanju čipke pridružilo i nekoliko žena iz Šibenika, Brodarice i otoka Prvića).

Nastavila sam promatranje i upijanje znanja o tekstilnom rukotvorstvu, ovog puta na drugim mjestima - prisustvovanjem redovitim sastancima Udruge primoštenskih čipkarica „Pekljica" u Narodnoj knjižnici i čitaonici „Dr.Ante Starčević 1912." koja se nalazi u zgradi Općine Primošten (Udruga zasad nema svoje prostorije), bilježenjem stvaranja šivane primoštenske čipke iz faze u fazu, zapisivanjem kazivanja Primoštenki te fotografiranjem čipkarskog rada s platnenih košulja (*opleća*) ženske primoštenske svečane nošnje. Dokumentiranje i valorizacija dijelova narodne nošnje započeli su krajem 2013. godine.

Dokumentiranje šivanja primoštenske čipke, ožujak 2014. godine

UDRUGA PRIMOŠTENSKIH ČIPKARICA „PEKLJICA"

Udruga primoštenskih čipkarica „Pekljica" osnovana je 3. rujna 2013. godine s ciljem da obnovi i očuva vještinu čuvene tradicije umjetnosti šivanja primoštenske čipke. Ime je dobila po vrsti boda koji nastaje u radu s tim takozvanim bijelim zlatom. Pekljica označava mali ukras na komadu čipke koji se izrađuje; završetak rada. Ostali bodovi su: grahić, puntokapa, gusti bod, tkanje i pauk. Takozvane noge su elementi koji povezuju kompletnu čipku, a faze izrade biti će detaljnije opisane u nastavku.

Prema dosadašnjim spoznajama čipka na iglu nastaje na Mediteranu, na području Venecije.

Za izradu šivane čipke potreban je osnovni alat: igla, konac i podloga u obliku valjkastog ili kvadratnog tvrdo napunjenog jastuka (koji se u Primoštenu zove *kušin*) te predložak za izradu šivane čipke.

SVEČANA NOŠNJA PRIMOŠTENKE

Motiv primoštenske čipke koji Udruga primoštenskih čipkarica „Pekljica" danas izrađuje preuzet je sa svečane nošnje koje su žene iz Primoštena sačuvale u škrinjama. No, nažalost, veliki broj svečanih primoštenskih nošnji završio je pod zemljom jer su, prema kazivanjima, stare Primoštenke imale želju da se sahrane u svojoj nošnji.

Svečana nošnja se nosila na vjenčanju i za velike blagdane (kazivačica je istaknula Silvestrovo i Gospu od Loreta), nikako svakodnevno.

Ovdje je važno spomenuti osnovne elemente svečane nošnje Primoštenke. Zimi se nosio *košuljak* – potkošulja – od bijelog platna s dugim rukavima i čipkom na vratnom otvoru i rukavu, a ljeti *buština* – također svojevrsna potkošulja ali *na tirake* (na naramenice) s čipkom oko vratnog otvora.

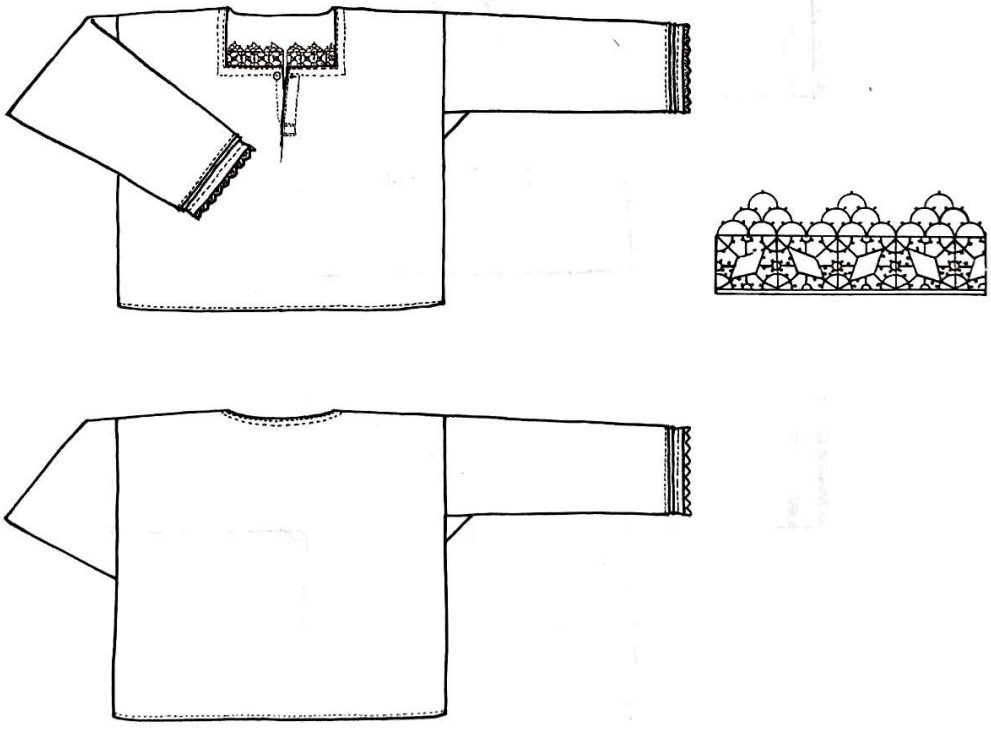

Košuljak gđe Tonke Huljev (r. Soža)

Iznad je *opleće*, to jest bijela platnena košulja dugih rukava, sa primoštenskom čipkom na prsima i rukavima. Oko vrata je „naborana", stoga se ponekad naziva i košulja *grišpanica* (u Primoštenu se ti nabori zovu *njifli*). Slijedi čerma (*đilet*) – prsluk bez rukava izrađen od zelene čoje s crvenim ukrasima oko vrata i na krajevima prednjice. Zimi se nosio i *haljak* – kratki ogrtač od crnog platna, bez *botuna* (dugmadi), dugih rukava, posebnog kroja – ravnih ramena. Od suknji, ljeti se nosila *carza* koja je satkana od janjeće crne vune, dok je zimska satkana od deblje crne ovčje vune. Svečana *traveša* (pregača) je svilena i na njoj su *sok(i)*, to jest nabori, i često je plave ili zlatne boje. Radna pregača je tamne boje.[1] *Kanica* je pojas izrađen na tkalačkom stanu, od fine, tanke vune raznih boja. *Kurdela* (traka) može biti pletena od vune (često crvena i žuta) ili svilena - boje iste kao i pregača i proteže se od leđa preko prsiju. *Falde* se nalaze po cijeloj dužini, i na prsima su stisnute u njidra. Ispod suknje nalazi se *skuto* (bijela podsuknja), koja na dnu ima čipku i *soke*. Od obuće, u starija doba nosili su se opanci, a kasnije gumaši (crne gumene cipele), nakon toga crne cipele *taketi (levantine)* i bijele pamučne čarape. Što se tiče nakita i „modnih dodataka", najuočljiviji su *puntapet/ puntapeja* (zlatni broš) i naušnice *krastavice* te torbice koje su se tkale.[2]

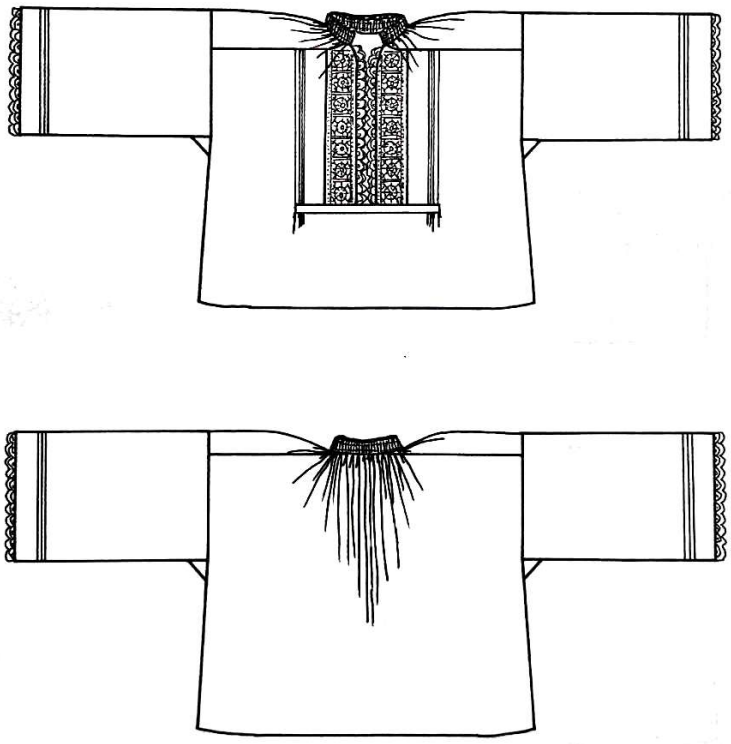

Košulja *grišpanica*

[1]Kazivačica navodi kako su udovice nosile crne pregače istog kroja.

[2]Iz kazivanja Lorente Gracin, 18.11.2014.

NJIFLE

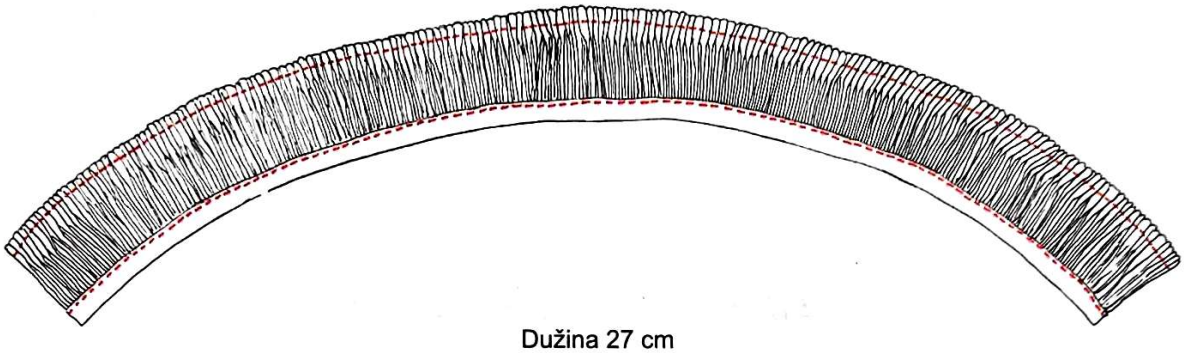

Dužina 27 cm
Širina 2,3 cm

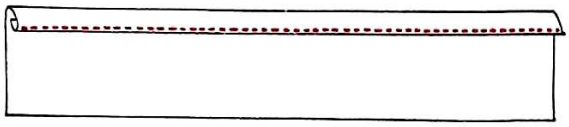

Rub proštepati šivaćim strojem što uže

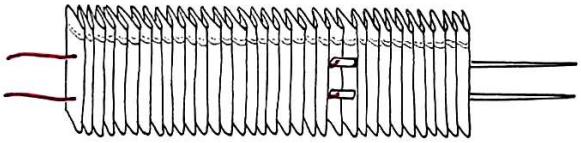

Nabiranje *njifli*

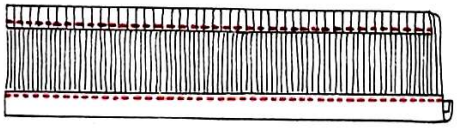

Paspul se podvije i *proštepa* ručno

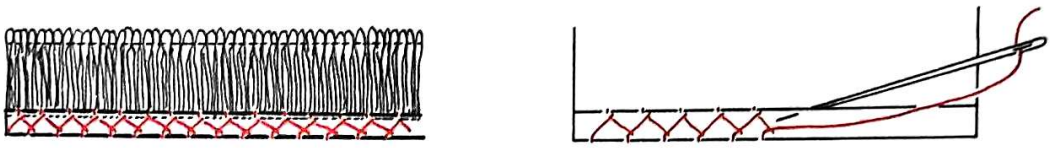

Paspul učvrstiti porubnim bodom.
Ubadajte iglu točno u rub poruba oba dvije strane tkanine

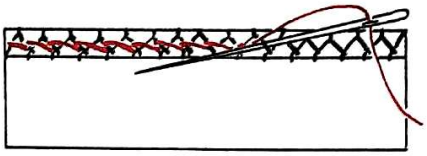

Porubni bod učvrstiti naizmjenično obrtanjem - provlačiti nit ispod i iznad

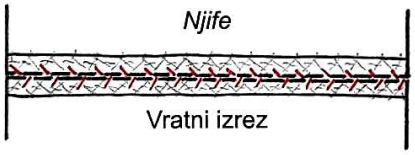

Spoj njifli i vratnog izreza

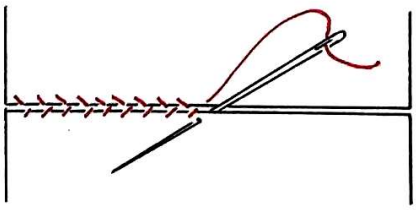

Njifle i vratni izrez spojiti tako da iglu naizmjence provlačite
iznad jednog i ispod drugog ruba. Igla mora prolaziti kroz oba ruba

DETALJI SA POKRIVALA ZA GLAVU (PEČA)

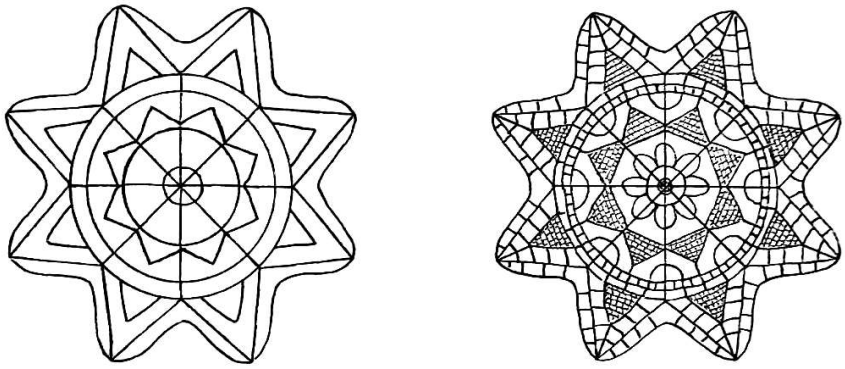

Motiv *peče*, zvjezdastog oblika

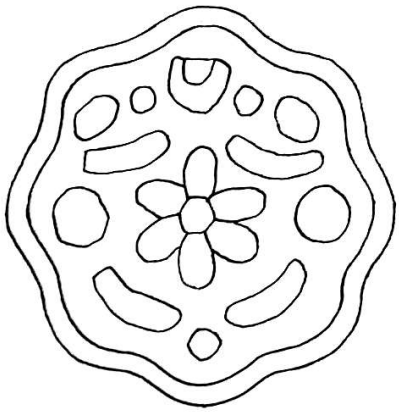

Nacrt

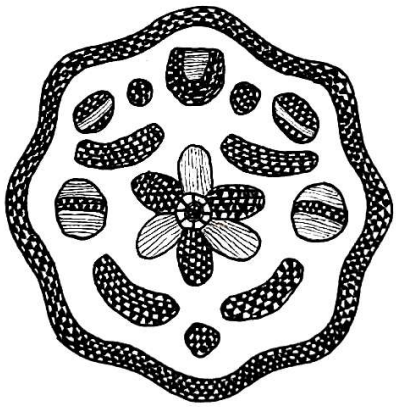

Bodovi:
- pauk
- gusti bod
- grahići

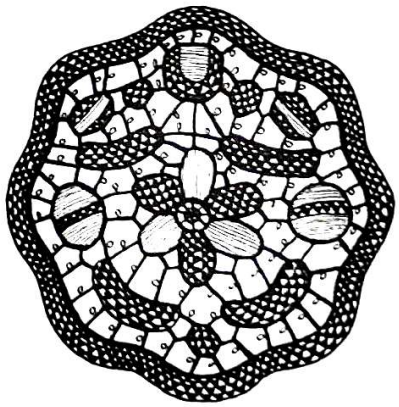

Nakon što se izvedu glavni elementi čipke, svaki obrubiti puntokapom i povezati ih nogama na kojima se izvode pekljice

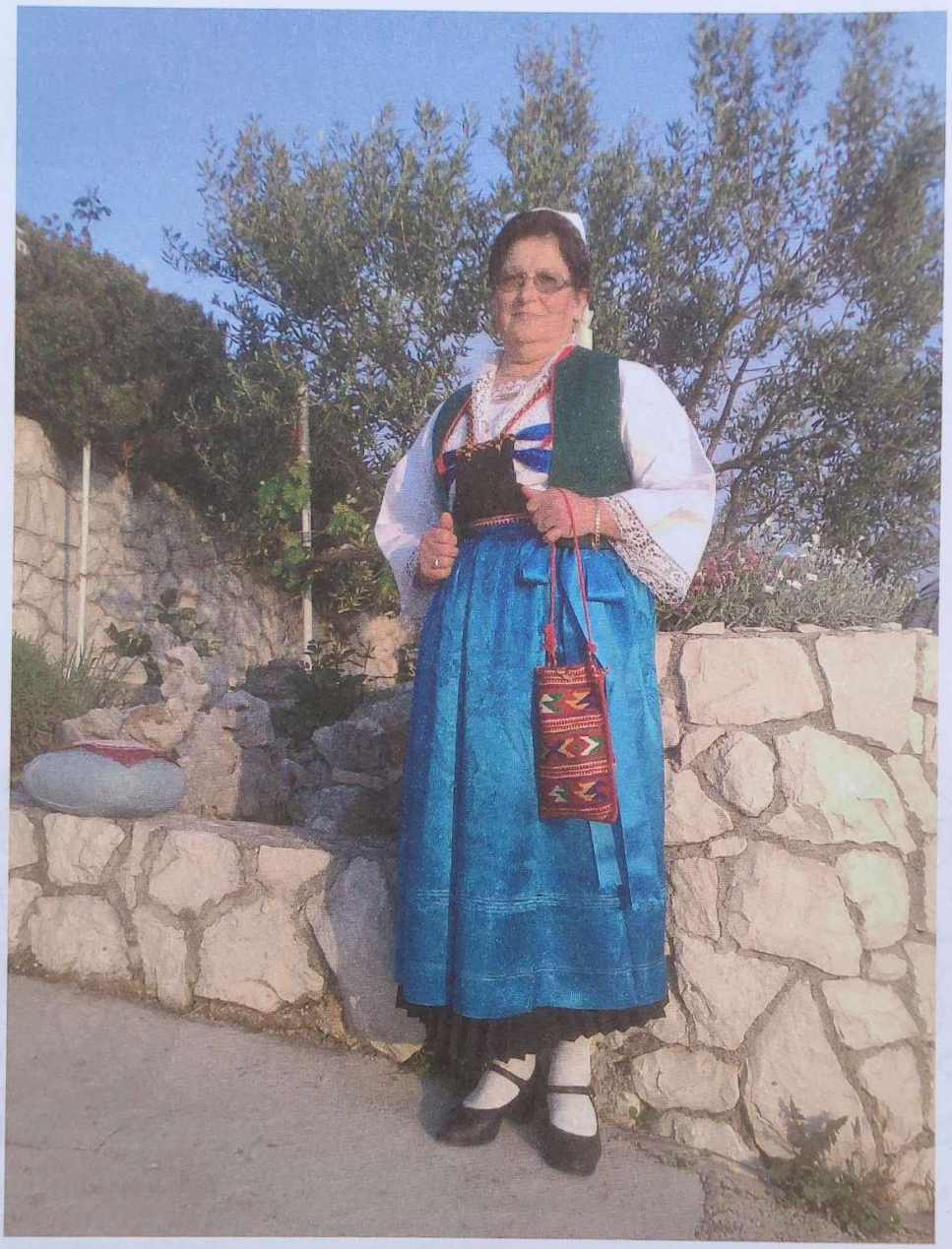

Primoštenka u svečanoj primoštenskoj nošnji, čipkarica Stana Gašperov

PLATNENA KOŠULJA KAO DIO SVEČANE NOŠNJE PRIMOŠTENKE (OPLEĆE)

Ono što svakako plijeni pažnju i spada u pučko tekstilno rukotvorstvo te etnografsku baštinu primoštenskog i rogozničkog kraja je ukras na platnenim košuljama i maramama za glavu. Ukras duž prsnog otvora i rubova rukava platnene košulje *grišpanice (opleće)* izveden je iglom i bijelim pamučnim koncem. Eckhel najbolje opisuje kvadratna polja na prsnom otvoru – „(u kvadratna polja) urezana u platnu dodane su niti u rasteru paukove mreže, a njihovim oplitanjem, iglom i koncem, oblikuju se različiti geometrijski ornamenti." (2012:137)

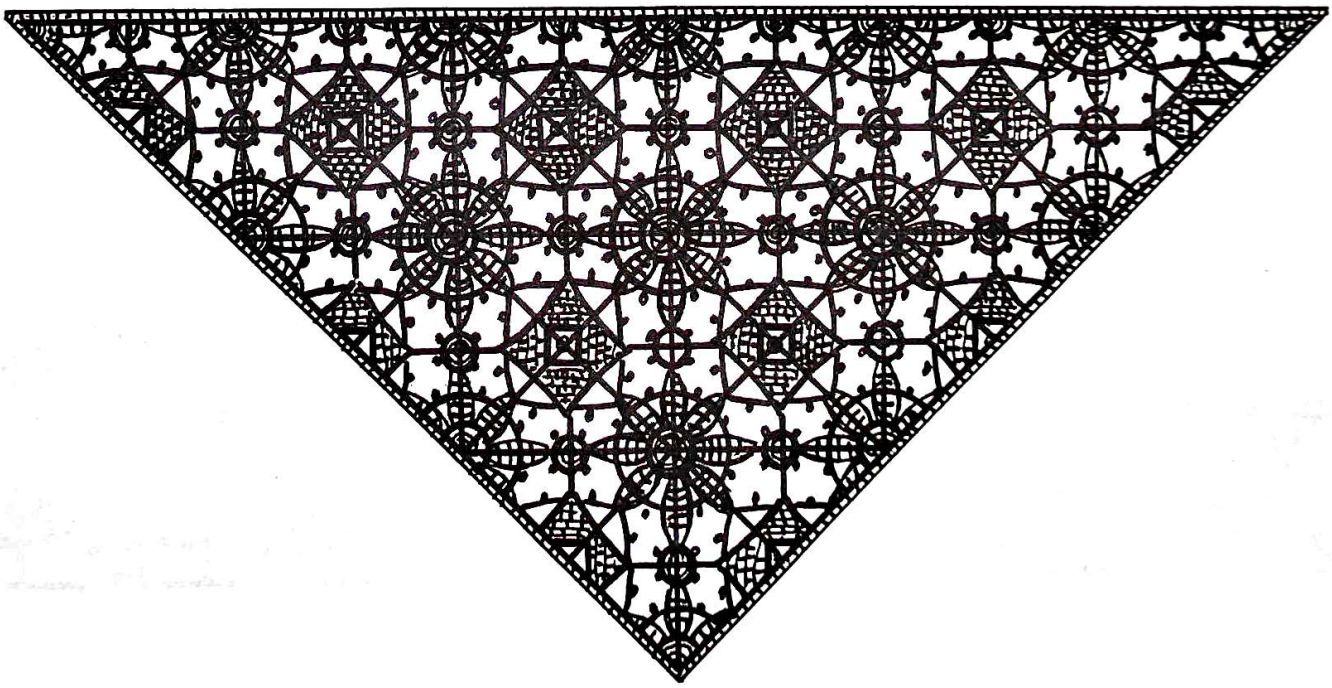

Detalj sa pokrivala za glavu

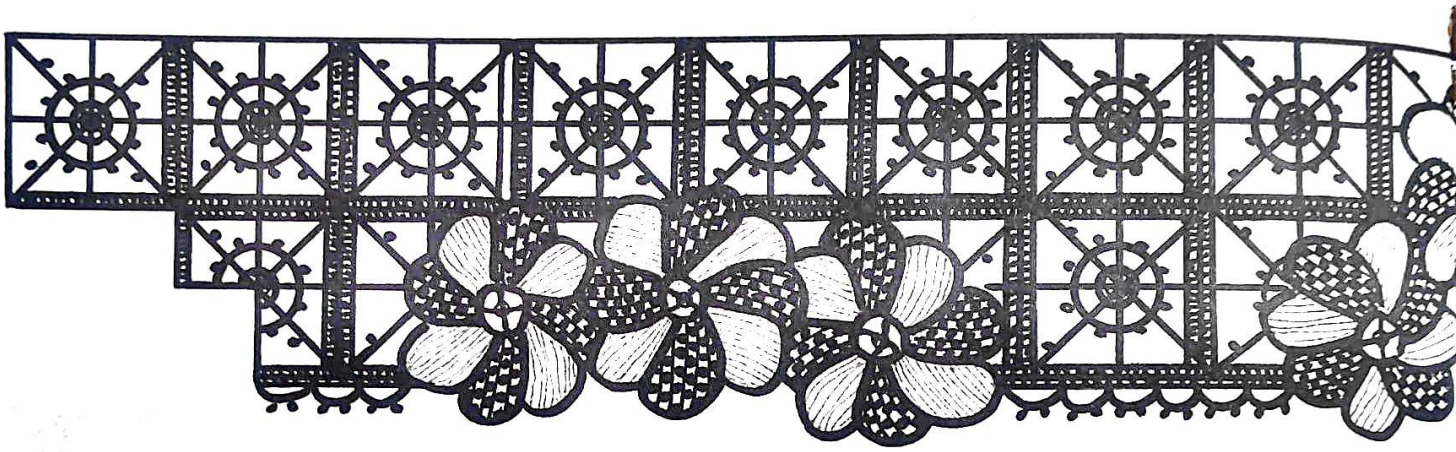

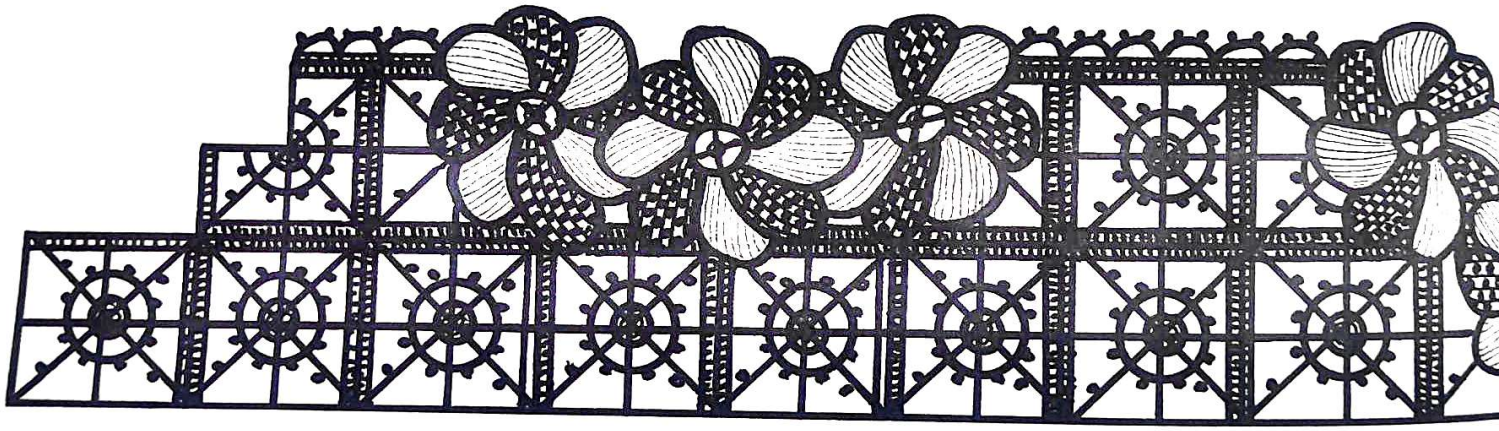

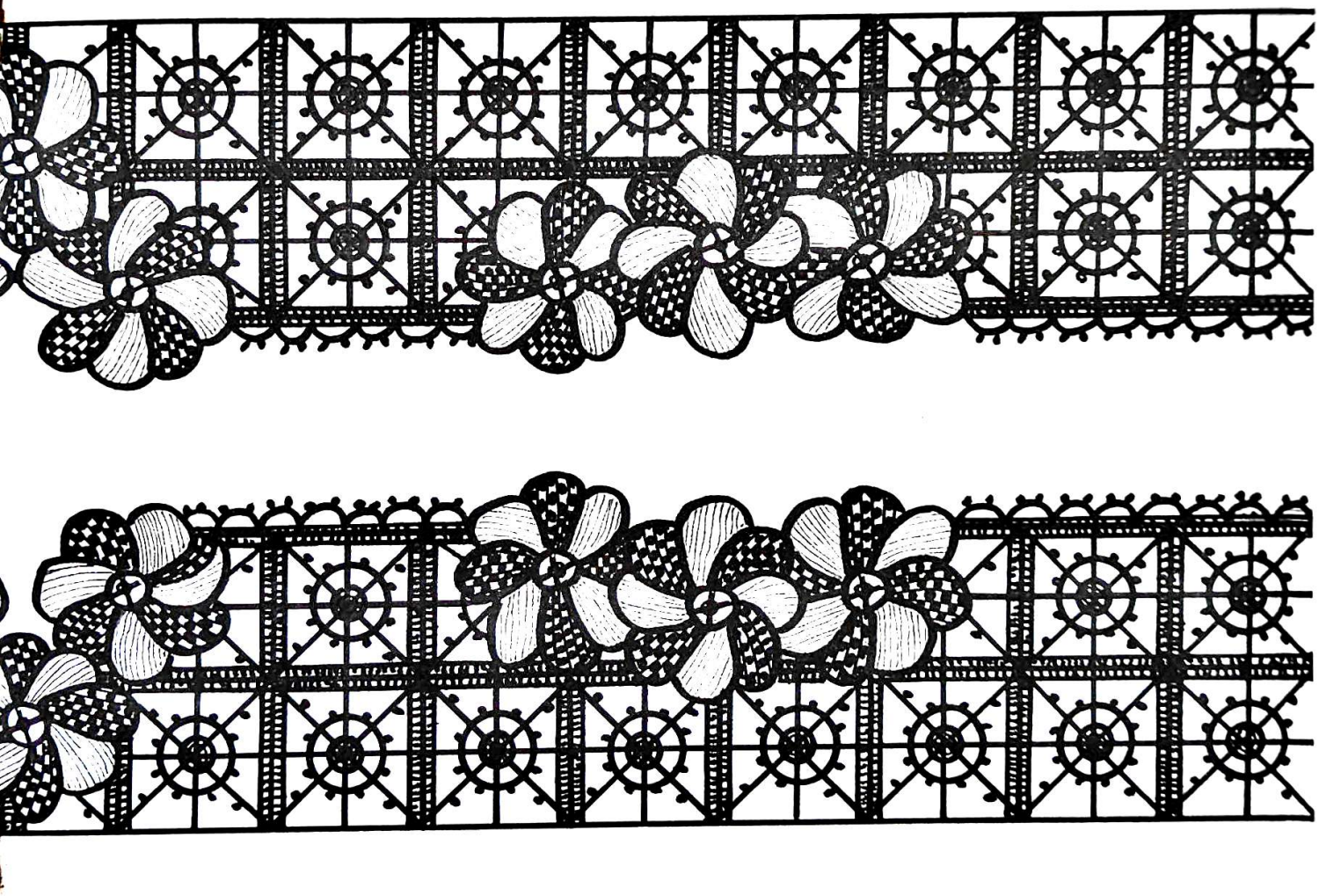

Košulja gospođe Marije (Đile) Žic, r. Šubašić

IZ POVIJESTI PRIMOŠTENSKOG ČIPKARSTVA

Prvi pisani spomen primoštenske šivane čipke nalazimo u knjizi Natalije Bruck-Auffenberg „Dalmacija i njena narodna umjetnost", izdane u Beču 1911. godine sa pripadajućom joj mapom. Pod naslovom „Šibenik", u svojoj knjizi, na 22. stranici Bruck-Auffenberg piše da je šibensko područje „drevno tlo čipkarske umjetnosti" od koje je tek nešto preostalo zbog nasrtaja trgovaca iz Rima koji su čipku kupovali od časnih sestara benediktinki. Bezić-Božanić ističe kako je Bruck-Auffenberg dvadesetih godina 19. stoljeća, prilikom svojih putovanja po Dalmaciji, otkupila veći broj stare čipke za „Središnji zavod za čipke i vezivo" u Beču i koliko god nam je danas njezina knjiga vrijedan izvor, ipak moramo žaliti što je mnogo tih radova otrgnuto iz svoje prirodne sredine i vjerojatno negdje zagubljeno u spremištima nekog bečkog muzeja ili privatne zbirke[3] (2000:239).

Nakon što je Bruck-Auffenberg na ulici u Šibeniku zapazila primoštensku šivanu čipku, otišla je u Primošten i tako je prikazala u tabl. XXXI. i XXXII. svoje mape. Primoštensku šivanu čipku opisuje kao jako zanimljivu jer se upravo tu nalazi prvotni oblik *reticelle* (talijanski za mrežicu), „koji se posve oteo svakom razvitku, tako nepoznat i netaknut kao da je uzet iz kakvog pretpotopnog groba" (ibid). Stoga je poduzela da se u Beč pošalje jedna žena koja bi se osposobila za voditeljicu škole za šivanu čipku. Bila je to djevojka iz Paga (kći čipkarice Kraline Jukić) (1912:23). No, don Slavko Mikelin navodi kako je slijedeća voditeljica škole bila Milka Jurin koja je u Beč iz Primoštena bila poslana 1911. godine, gdje se zadržala tri godine, a kao učiteljica šivane čipke bila dobro prihvaćena jer je bila domaća. Od 1947. do 1950. godine u Primoštenu je Mjesni odbor organizirao tečajeve i radionicu za šivanu čipku a vodila ga je Marija (Đila) Žic, r. Šubašić u prostoriji vile Fenč (2011:32).

[3]Iz kazivanja Rosande Ilić, 19.11.2014.

Vremeplov nas dovodi do Rosande Ilić, r. Prgin (1932.) koja je također bila jedna od polaznica radionice čipkarenja sredinom prošlog stoljeća. Upravo ona je držala prvi početnički tečaj izrade primoštenske šivane čipke za žene okupljene u udruzi „Pekljica". Naglašava kako je posao šivanja čipke zahtjevan, budući se traži „preciznost, koncentracija, strpljivost, dobar vid i čistoća ruku".[3]

Nije isključeno da je na Primoštenke s jedne strane utjecao grad a s druge razni zadružni tečajevi, kojima je bila svrha izobrazba seoskih žena u vođenju domaćinstva, šivanju, ručnom radu, njegovanju djece i slično (Bezić-Božanić 2002:241).

Čipka je bila i ostala simbolom bogatstva i luksuza, iako je zapravo stvarana u siromašnim uvjetima, a znanje se prenosilo usmenom predajom i praktičnim radom. Danas se znanje prenosi na dva načina – onaj „školski", gdje učiteljica čipkarica ostalima pokazuje kako je ona to naučila na tečaju čipkarstva i onaj tradicionalni – gdje Primoštenke i primoštenske nevjeste prenose znanje naučeno uz svoje majke, bake, prabake, tete, svekrve... Nadasve je važno naglasiti da je proces izrade samo jednog komadića, točnije detalja s primoštenskog opleća, jako kompliciran. U njega se ulažu sati i sati, čemu sam mogla svjedočiti na tjednim okupljanima vrijednih čipkarica. Taj dugotrajan proces pokušati ću sada objasniti kroz faze izrade na primjeru motiva s primoštenskog *opleća*, koje su trajale u prosjeku šest tjedana (kroz listopad, studeni i prosinac 2014. godine) s prosječnim radom od 120 minuta tjedno (ne računajući minute i sate koje su žene provele u svojim kućama šivajući čipku). Jako je važno naglasiti kako niti jedan rad nije identičan, u svaki je uloženo jako puno vremena i truda i koliko se radi o replikama motiva s primoštenskog *opleća*, toliko se radi i o „suvremenim originalima" jer se stvaraju i dan danas. Tradicija je to kojoj primoštenske čipkarice ne daju da zamre.

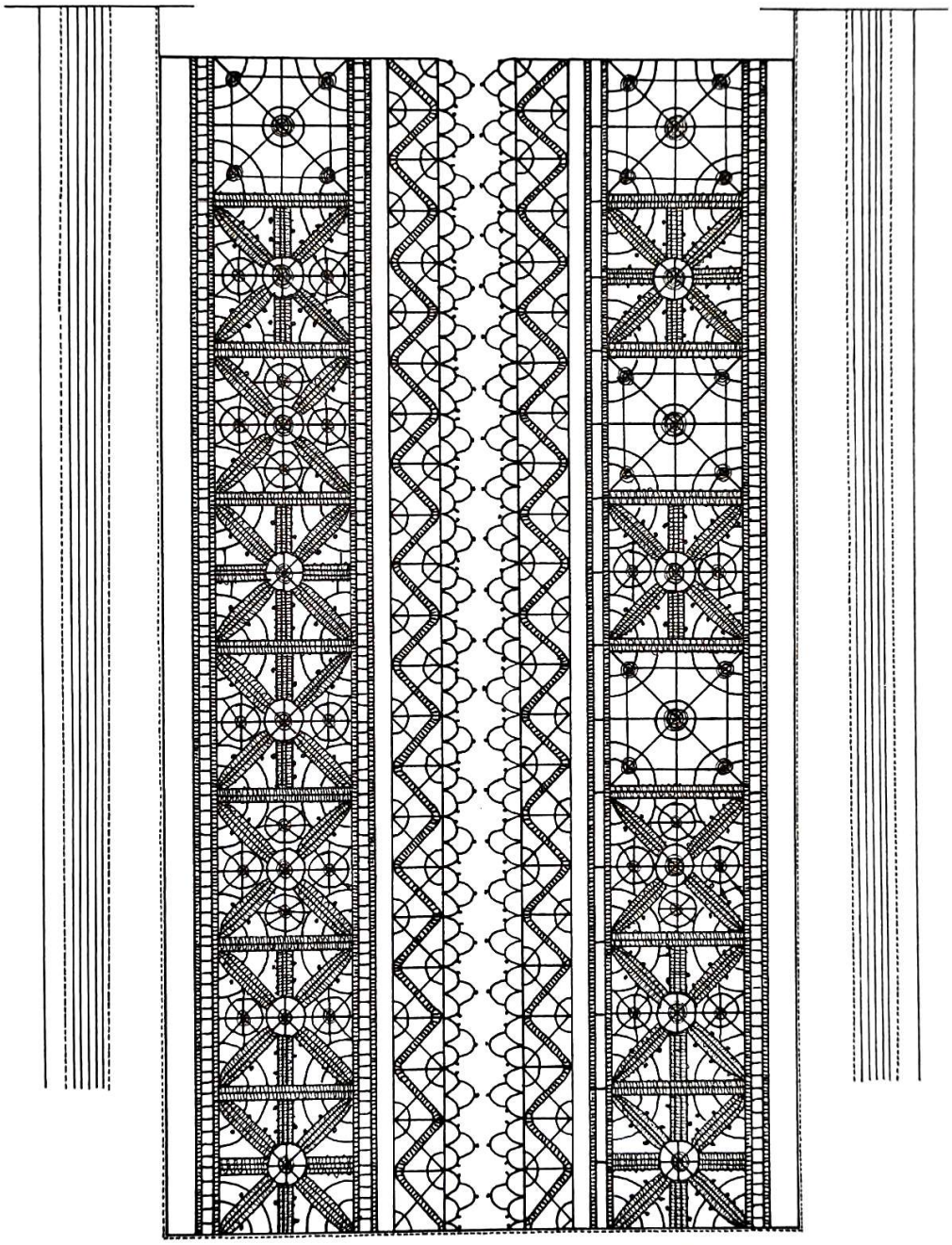

Košulja gospođe Stane Gašperov *(opleće)*

TEHNIKE IZRADE OSNOVNIH BODOVA

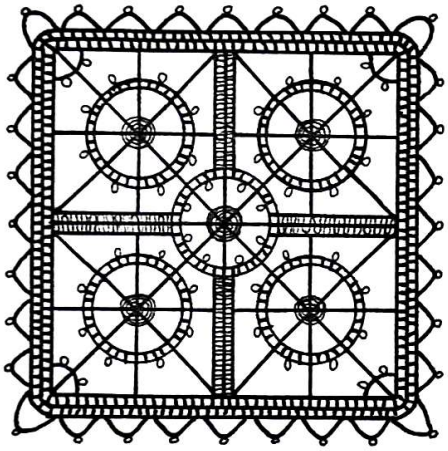

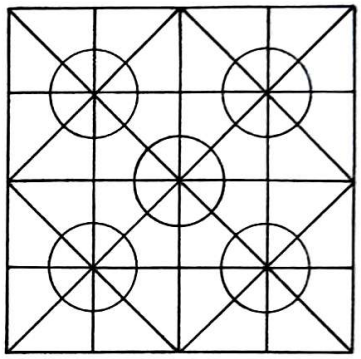

Nacrt se postavlja na karton

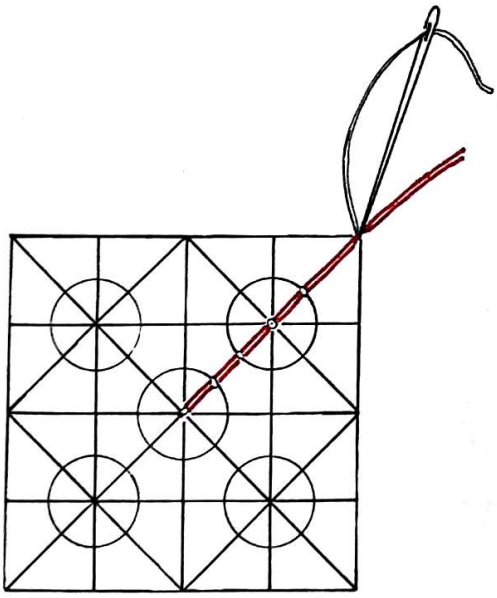

Podlaganje. Dvostruki ili trostruki konac prišivati za podlogu tako što se karton prošiva iglom i koncem

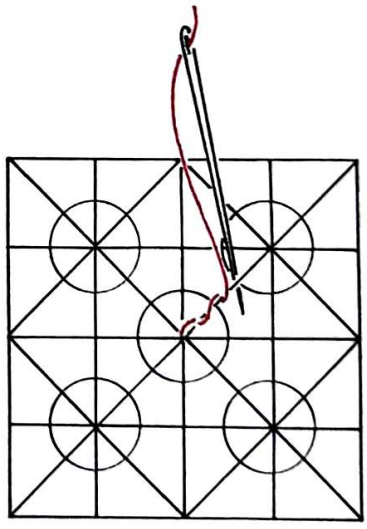

Obavijanje. Kod šivanja gustog grahića nema obavijanja nogu i kod još nekih originalnih primoštenskih floralnih ili cvjetnih motiva

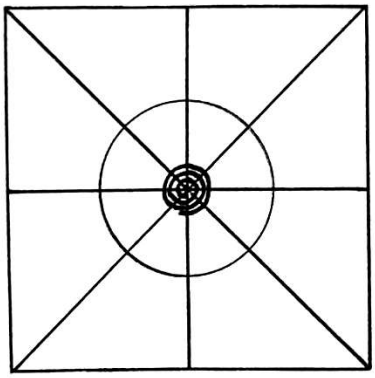

Pauk

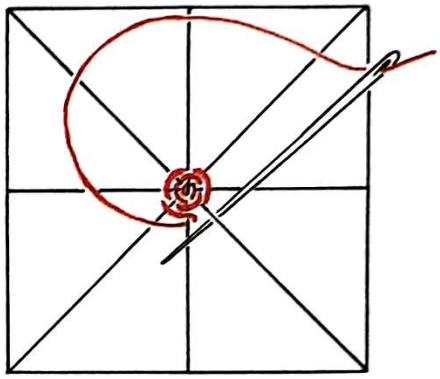

Obaviti svaku nogu, ići kružno oko centra

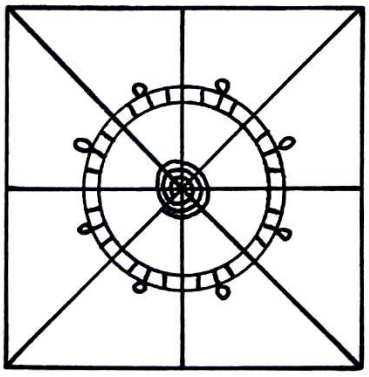

Grahić

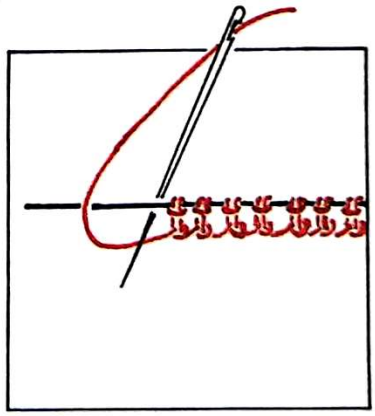

Uraditi jedan bod puntokapa s razmakom

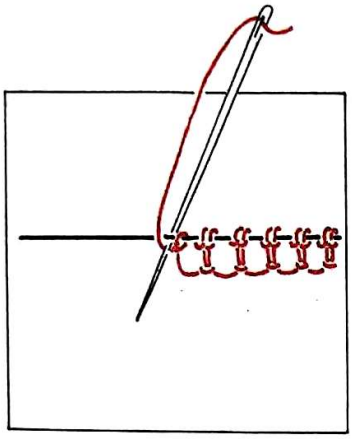

Učvrstiti razmak s bodom puntokapa

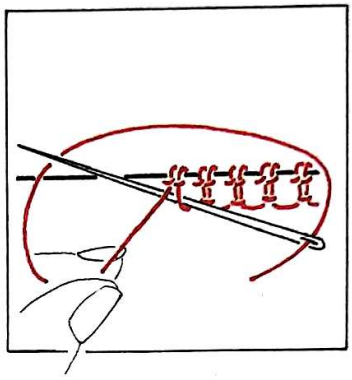

Oblikovati grahić tako što se lijevom rukom zategne konac i provlačeći iglu kroz oba konca zategnuti i učvrstiti oblik

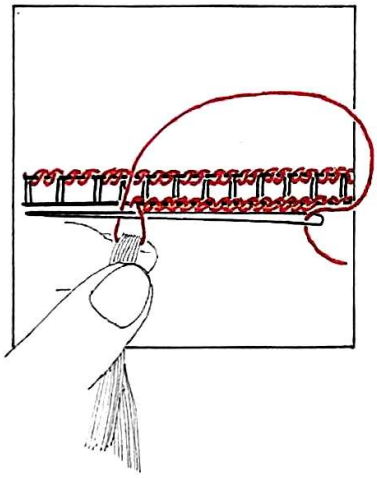

Grahić i izrada pekljice. S obje strane grahića izraditi bod puntokapa
Pekljica. Osmerostruki konac preko prsta učvrstiti čvorom

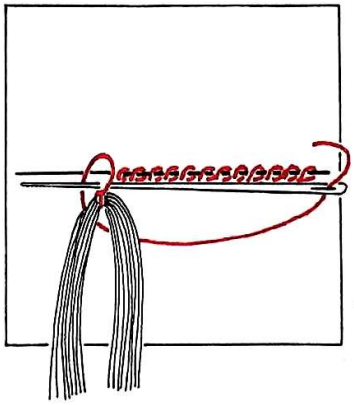

Učvrstiti pekljicu što bliže podlozi

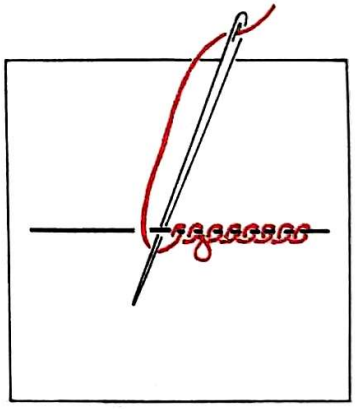

Nakon što se oblikuje pekljica, nastaviti s bodom punotokapa

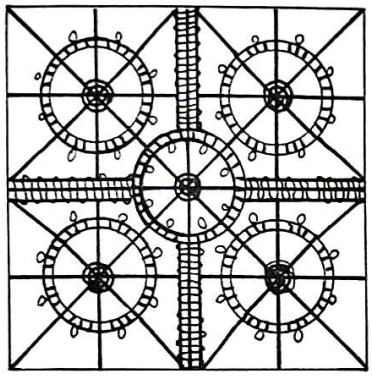

Tkanje

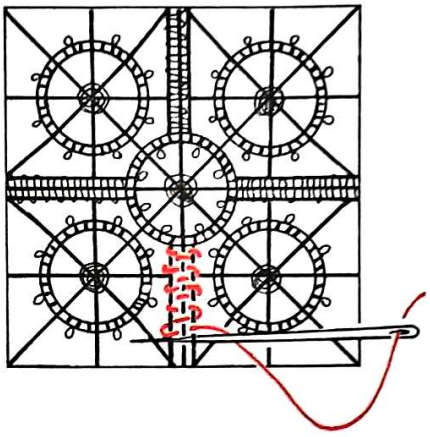

Provlačiti konac iznad i ispod prethodne niti

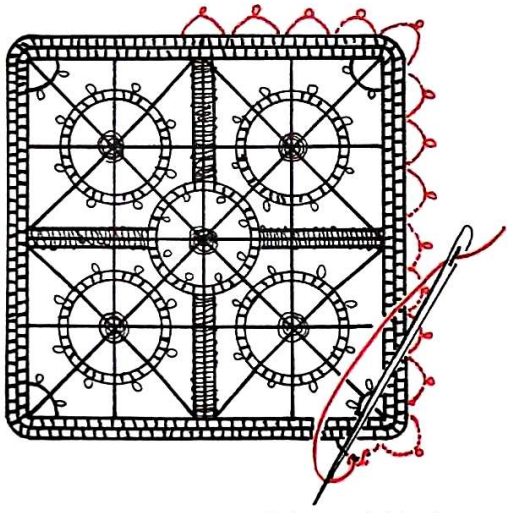

Nakon završenog unutarnjeg dijela, vanjski rub se završava puntom grahića

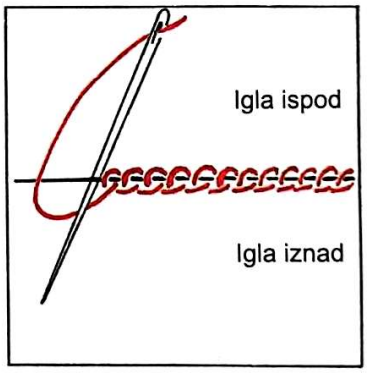

Lijevom rukom držati nit, ubodite iglu okomito dolje tako da nit dođe ispod igle.
Bodovi moraju biti ujednačeni

FAZE IZRADE ŠIVANE PRIMOŠTENSKE ČIPKE NA PRIMJERU MOTIVA S PRIMOŠTENSKOG OPLEĆA

1. IZBOR MOTIVA S PRIMOŠTENSKOG *OPLEĆA* – na komadu kartona nalazi se nacrt prema kojem se izrađuje čipka. Motiv nacrta preuzet je s *opleća* (platnene košulje) kao dijela svečane nošnje Primoštenke.
2. PODLAGANJE – nacrt se po linijama bode svakih pola centimetra, to jest, po linijama se podlaže konac koji se hvata s donje strane te učvršćuje. Nakon što smo izboli i podložili, a rad učvrstili u četiri kantuna *kušina* (ugla jastuka) – započinje izrada.
3. OBAVIJANJE – nakon dviju „predfaza" izrade – izrada primoštenske čipke nastavlja se obavijanjem nog(u). Svaka nit se doslovno obavija kako bi rad imao konstrukcijsku osnovu (okvir) i bio dovoljno čvrst. Jedna noga ostane neobavijena za izlaz, kako bi se rad mogao nastaviti.
4. IZRADA PAUKA I GRAHIĆA – nastavlja se obavijanje noge koja je ostala neobavijena do kruga (ili nekog drugog uzorka, ovisno o motivu). Takozvani pauk tu počinje i završava te označava sredinu rada. S izlaznom nogom se ide do krajnjeg ruba, noga se obavija i tada započinje izrada *grahića* koji se sastoji od dva boda *puntokape*, dok je treći *punat* (bod) vezivanje prethodnih dvaju. Noge su statika čipke koja čuva konstrukciju kompletne čipke i po njima se izvode elementi kao što su *pekljice*. Slijedi izrada *puntokape* s unutarnje strane.
5. IZRADA UNUTARNJEG OKVIRA I „POLUMJESECA" S PEKLJICOM – *pekljica* je element koji se stavlja na *punat puntokape* i uglavnom se izrađuje simetrično između svake noge. Pri dolasku do ruba rada, noga se pruža u obliku polumjeseca, zatim se obrađuje *puntokapom* okolo, te se usputno izrađuju polumjeseci s *pekljicom*.

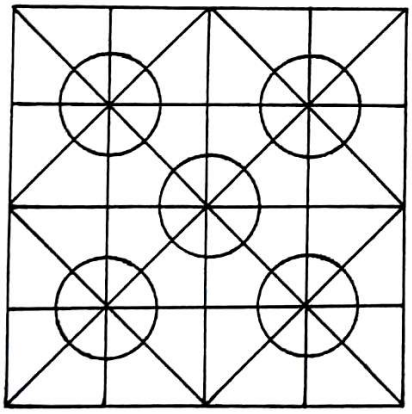

Nacrt se postavlja na karton

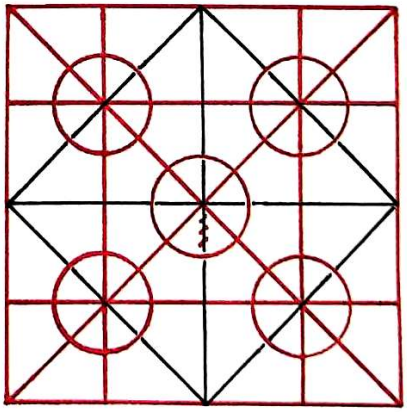

Podlaganje (četverokut). Dijagonalne noge i jednu u sredini nacrtane podlagati zato što će služiti za izlaz

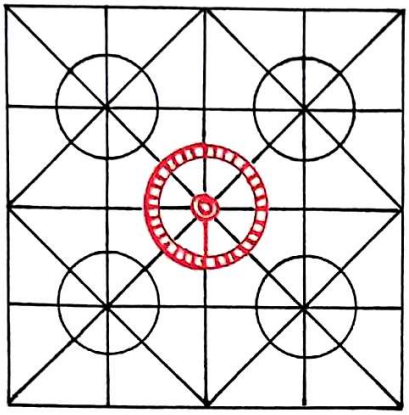

Urediti pauk i nakon toga grahić

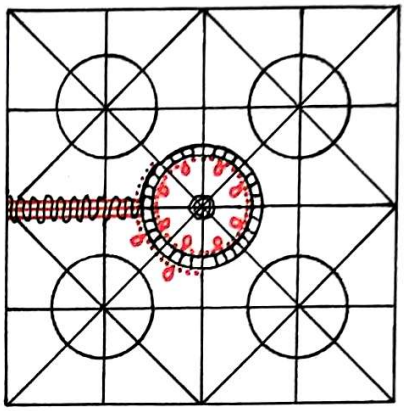

Puntokapa i pekljice. Prvo izraditi u unutrašnjem dijelu kruga punokapa i pekljice, nakon toga na vanjskom dijelu kruga. Doći do tkanja, izraditi ga

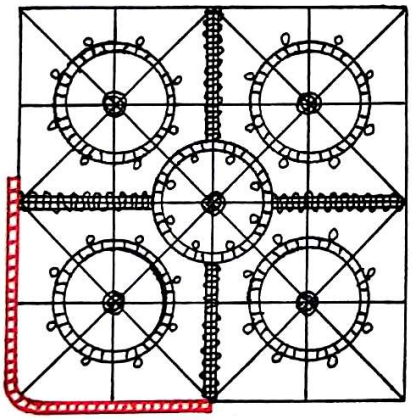

Nakon što se svi krugovi izrade
spustiti se do ruba i početi izradu grahića

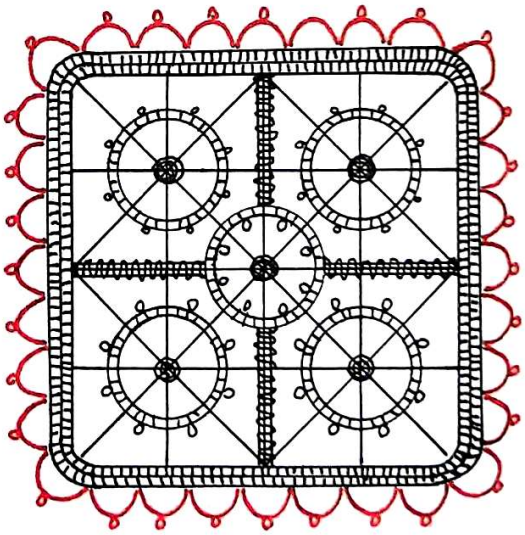

Uraditi dva reda grahića i onda napraviti red kapica. Obrubiti ih bodom puntokapa.
Na vrhove kapica izraditi pekljice

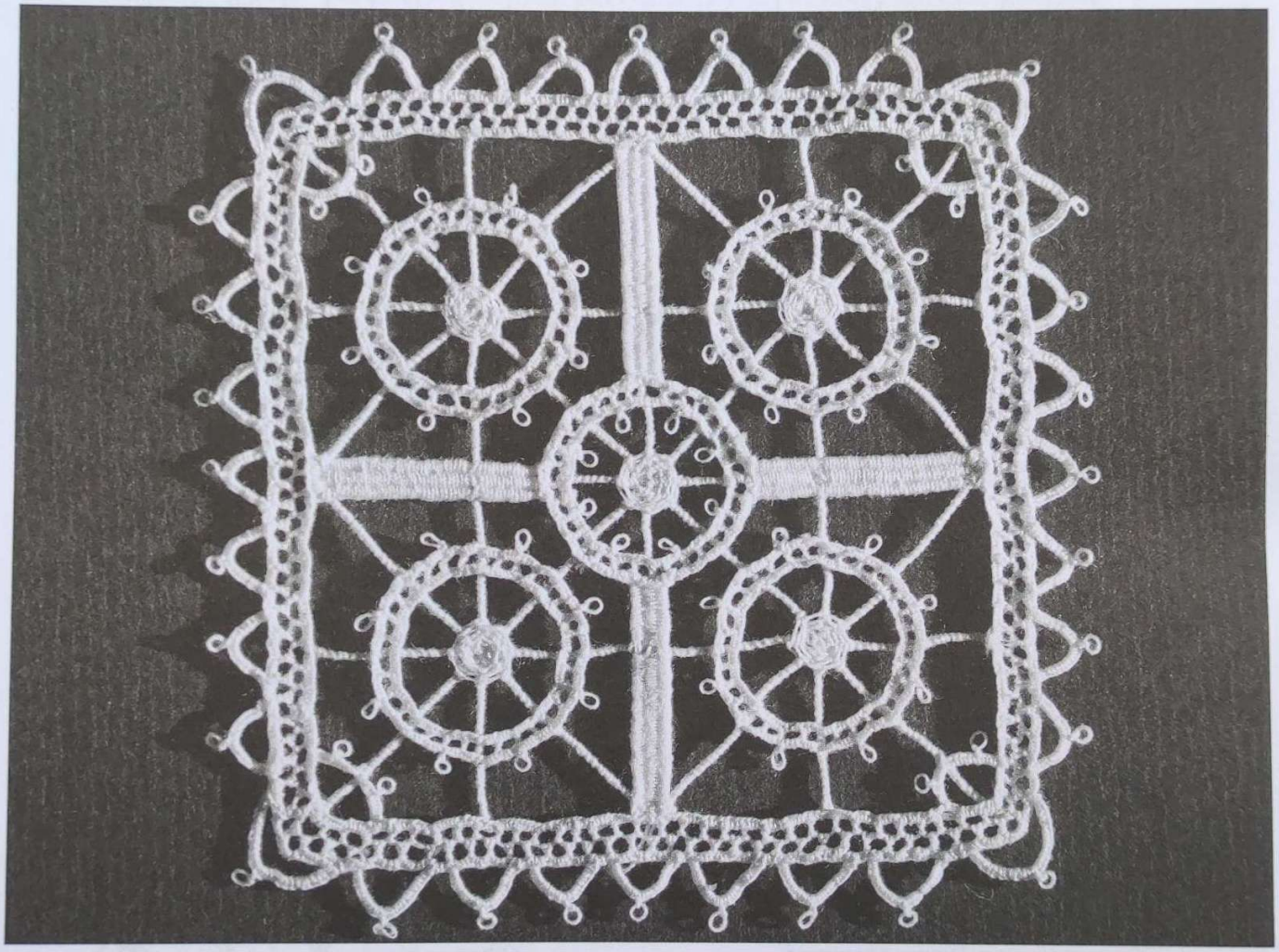

Jedan od motiva preuzet s primoštenskog *oplećа*, rad gospođe Stane Gašperov

SADAŠNJOST I BUDUĆNOST PRIMOŠTENSKOG ČIPKARSTVA

Primoštenski „teg" (rad, iako ga ne nazivaju tako, već uglavnom šivanjem čipke) „lud je mukotrpni ženski posao" (Bruck-Auffenberg 1912:35) ali nikako uludo potrošeno vrijeme. Nastojanja da se stara kultura čipkarenja u Primoštenu nastavi i u novim generacijama nikako nisu uzaludna. Čipkarice primjenjuju šivanu čipku na bijelim, „građanskim" bluzama uz otvor i ovratnik, apliciraju je kao modni dodatak na odjevne predmete, šivaju je za posteljinu, stolnjake ili uokviruju u različitim dimenzijama i poklanjaju. Težnja k urešavanju odjeće, ali i životnog prostora jedna je od temeljnih karakteristika ljudskog roda, a čipkarstvo je još uvijek dio naše svakodnevnice. Čipku možemo pronaći i u školskom vrtu primoštenske osnovne škole i apliciranu na odjeći u suvremenoj varijanti. Labirint bijelog zlata je prisutan svuda oko nas a i u popularnoj kulturi sve prisutniji.

Jako je važno naglasiti kako je Čipkarstvo u Hrvatskoj upisano na nacionalnu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva 30. rujna 2009. godine. Tim povodom Muzej grada Šibenika izlagao je u restoranu „Europa" u Primoštenu „Primoštensku čipku – priznati spomenik kulture". Također, Tradicijsko umijeće izrade čipke na području Primoštena i Rogoznice nalazi se na Listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

[4]Svaki četvrtak u trajanju od jednog, ponekad i dva školska sata, u Osnovnoj školi Primošten održava se tečaj šivanja primoštenske čipke koji broji devet djevojčica, a vodi ga Lorenta Gracin, bivša tajnica škole (podaci za školsku godinu 2014./2015.)

Primoštenske čipkarice

PREMA ZAKLJUČKU

Još jednom je važno naglasiti da je proces izrade samo jednog komadića, točnije detalja s primoštenskog *opleća*, jako kompliciran. U njega se ulažu sati. Terensko istraživanje potvrdilo je pretpostavke o tome. Bilo je tu jako puno izazova, ali i svojevrsnog straha kako će komadić čipke ispasti, hoće li izgledati onako kako izgleda na predlošku, hoće li pekljica biti pravog oblika i na kraju krajeva, hoće li se svidjeti ostalim kolegicama čipkaricama.

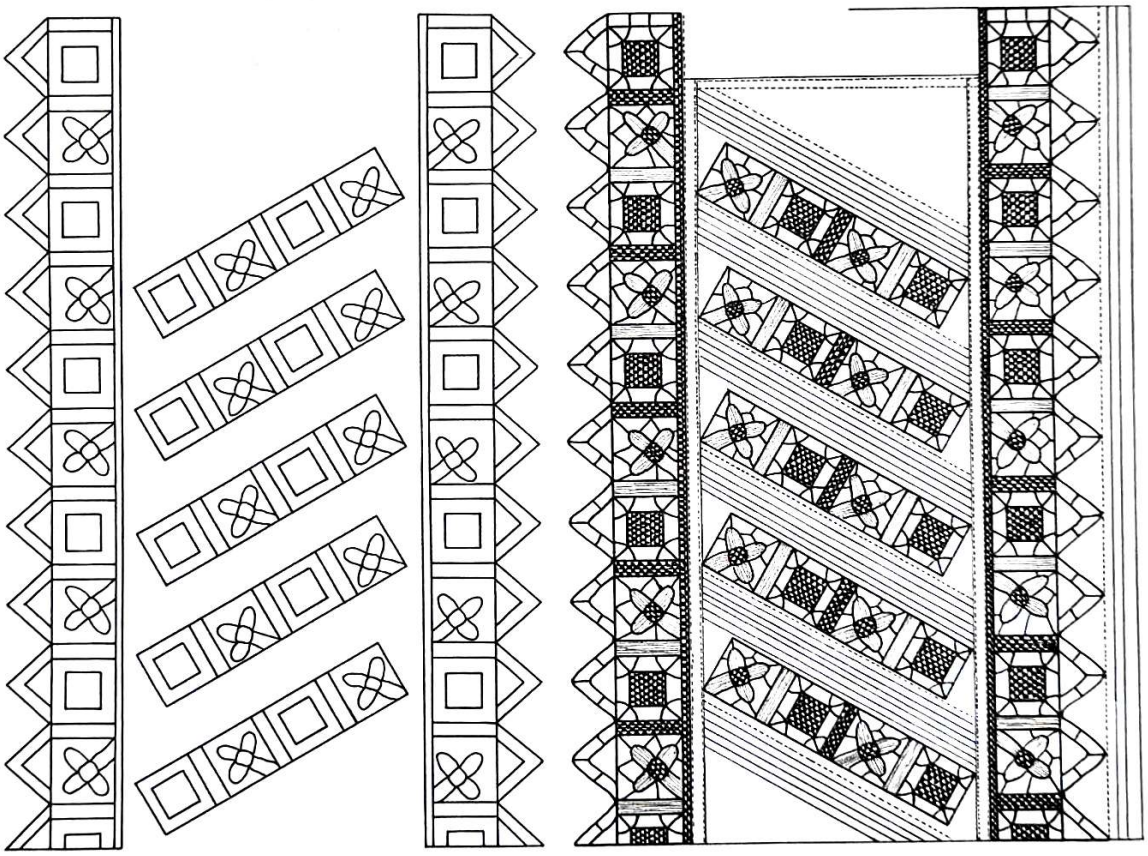

Floralno-geometrijski motiv primoštenske čipke

ZAKLJUČAK ILI SASVIM OSOBNO O PRIMOŠTENSKOM ČIPKARSTVU

Priručnik koji upravo držite u rukama rezultat je kontinuiranog praćenja čipkarica u njihovu radu. Iako službeno nisam članica udruge „Pekljica" već volonterka svaki put mi se čipkarice iznova razvesele. Veseli ih činjenica da od godišnjih članarina mogu priuštiti bijeli pamučni konac. Ili kada jedna od članica Udruge završi svoj rad. Najviše kada neka od čipkarica dođe s novom idejom – na primjer da se izrađuju čipkaste naušnice od crnog konca.

Čipkarice i dalje "čipkaju" svaki utorak poslije podne u primoštenskoj knjižnici, te imaju nove članice. Prisustvujem njihovim sastancima kad god mi to vrijeme dopusti. Već sam održala predavanje pod naslovom "Primoštensko čipkarstvo: blago nematerijalne kulturne baštine", prilikom kojeg sam predstavila rad vrijednih čipkarica, ali i povijest primoštenskog čipkarstva. Entuzijastično vjerujem da će ih biti još. I novih predavanja i novih čipkarskih radova.

Jedno je sasvim sigurno: primoštensko čipkarstvo živi i dalje, a nikada nije ni prestalo živjeti iako se o njemu rijetko pisalo. „Prišiveno" je u svakodnevicu Primoštenki, Primoštenaca i svih primoštenskih nevjesti te njihovih kćeri koje i dan danas na krizmi i u procesiji nose upravo svečanu primoštensku nošnju. U njoj je primoštenska čipka ostala u početnoj formi, ali je poprimila i specifični lokalni oblik floralnih motiva pod utjecajem mode iz vremena obnove šivane čipke.

Nekim stvarima teško je odrediti materijalnu vrijednost. Primoštenska čipka predstavlja ne samo sate provedene čipkajući već i ideju zajedništva, razumijevanja, strpljenja, pripadnosti i kulturnog identiteta. Čipka je bila i ostala bezvremenski moderna i profinjena. Danas ponekad u novim varijantama, ali prisutna.

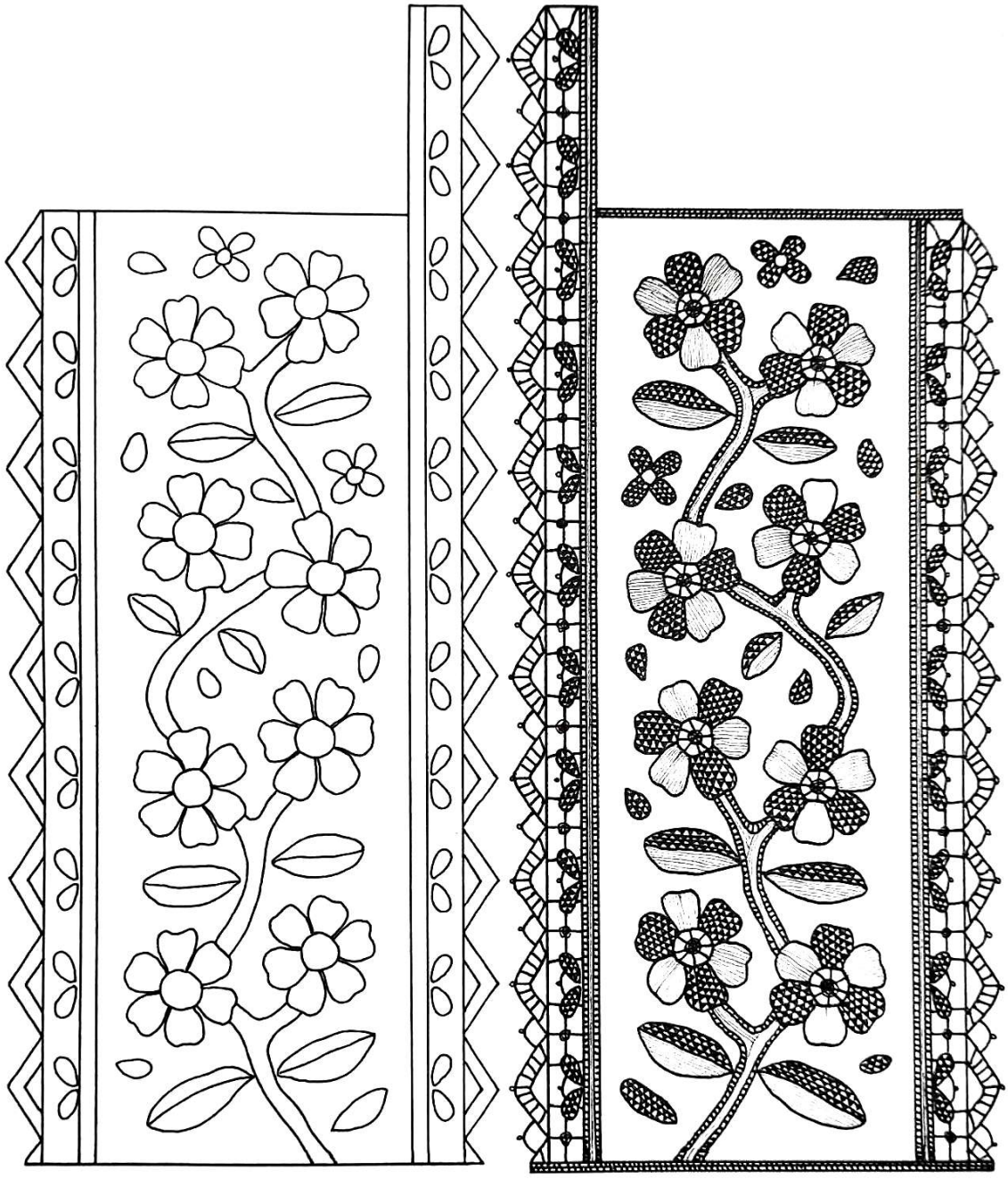

Košulja gđe Stane Gašperov

LITERATURA

Bezić-Božanić, Nevenka. U Središnji čipkarski tečaj u Beču: povijest, djelovanje i recepcija u zemljama Austro-Ugarske monarhije. Turistička zajednica grada Lepoglave: Grad Lepoglava, 2002.

Bruck-Auffenberg, Natalija: Dalmacija i njena narodna umjetnost. Uzorci (šare) i starinske umjetničke tehnike, upotrebljavane negda u narodu i Crkvi. Čipke, vezovi, ćilimske tkanine, nakit, narodna nošnja i druge stvari, koje Dalmatinci nose i izradjuju (s njemačkog preveli, uvodom i bilješkama popratili don Frane Bulić i dr. Vinko Lozovina). Umjetnički nakladni zavod Anton Schroll & Co., Beč, 1902

Eckhel, Nerina: Pohvala ruci. Čipkarstvo u Hrvatskoj. Etnografski muzej, Zagreb, 2012.

Mikelin, Slavko: Primoštenska čipka i narodna nošnja Primoštenke. Prikaz i slikovni prilozi. Primošten, 2011.

POPIS KAZIVAČ(IC)A

Lorenta Gracin, intervju 08.11.2014.

Rosanda Ilić, r. Prgin, intervju 19.11.2014.

Članice Udruge primoštenskih čipkarica „Pekljica“

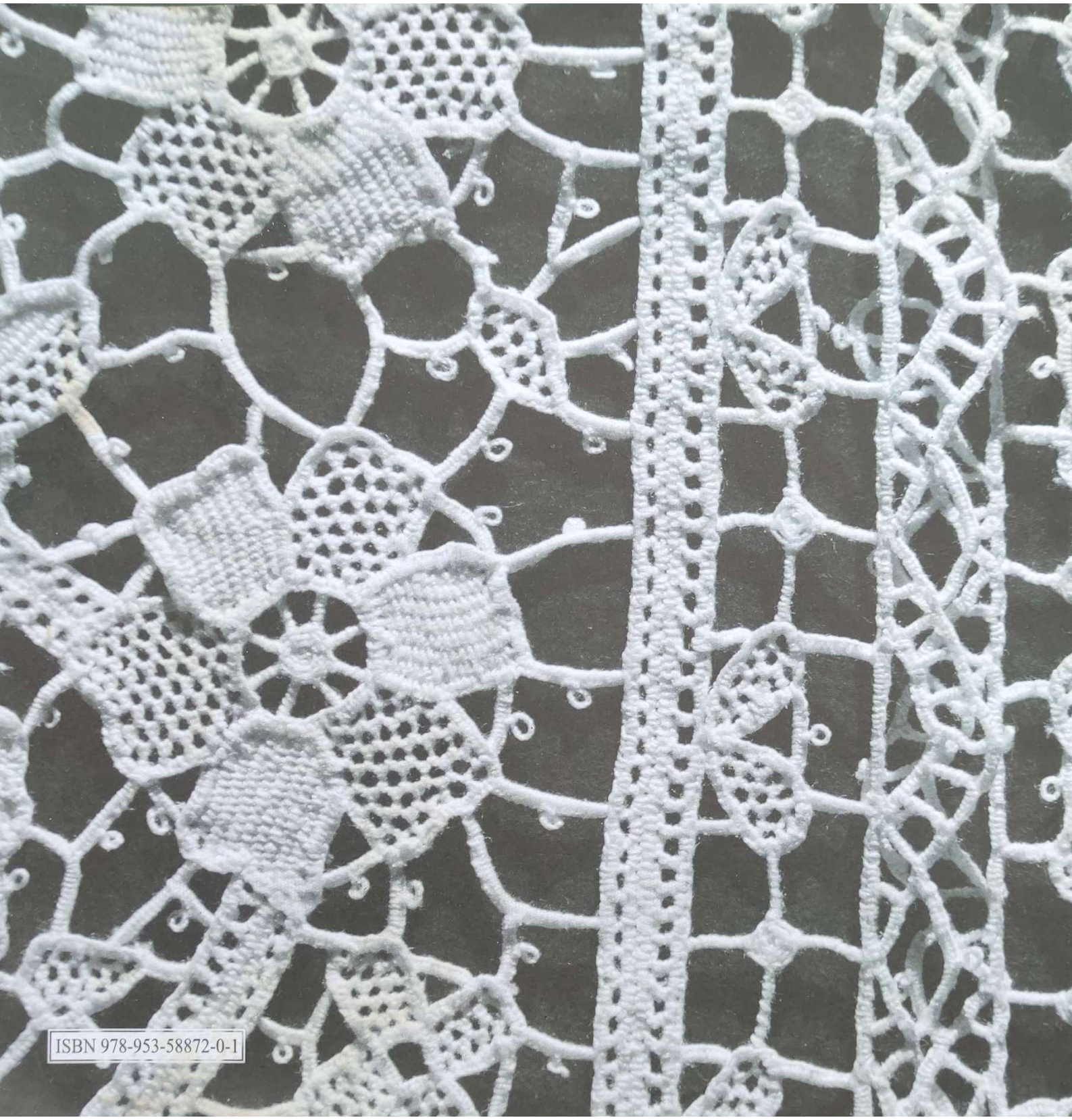

ISBN 978-953-58872-0-1